

СТАНОВИЩЕ

за предложените от гл. ас. д-р Елизавета Пламенова Боева материали във връзка с участието ѝ в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” в направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“ на НБУ

По случайно стечение на обстоятелствата преди няколко години бях рецензент на докторската защита на Лиза Боева. Още тогава ми направи впечатление нейното умение да открива слабо известни, наглед необичайни явления, и да намира нестандартна форма за изследването им. Мисля, че същия оригинален изследователски нюх тя демонстрира във филма си „Лятото на Мона Лиза“. И тук Лиза Боева не просто ни разказва една любопитна история – през тази история тя се стреми да ни разкрие своите възгледи за изкуството и живота.

В становището си избирам да говоря основно за филма, а на съпътстващия го феноменологичен анализ ще се опирам като на патерица единствено в моментите, в които усетя, че се препъвам в нещо по-сложно.

„Лятото на Мона Лиза“ е филм-разследване. Структурата му наподобява ефекта на матрьошките – всяка тема съдържа в себе си следващата, тя се отваря пред очите ни, изчерпва се и веднага от нея се излюпва нова тема.

Приложеният автоанализ улеснява, но и обезоръжава рецензента. Лиза Боева е обяснила подробно замисъла си, разкрила е семиотичните значения на всеки епизод, мотивацията на музикалното оформление, на текста и подтекста, на съдържащите се в сюжета символи, синекдохи, алюзии. Обяснено е дори заглавието. И трябва да призная – напълно убедително. За нас остава да се съгласим или не с нейните обяснения. Лично аз ги приемам с доверие.

Разбира се, докато човек гледа филма, той не възприема рационално тези предварителни намерения. Асимилирането на тяхната художествена енергия, това става абсолютно интуитивно. Дали тези намерения се превръщат в резултат, зависи от това, дали филмът поражда емоции и размисли в зрителя. В мен специално породя.

Основната интрига на „Лятото на Мона Лиза“ има откровено криминален характер – открадването от Лувъра през 1911 година на картината на Леонардо „Мона

Лиза“, дългото ѝ търсене от френската полиция и неочакваното ѝ откриване във Флоренция през 1913 година. Лиза Боева прави артистична дисекция на това престъпление, видно през очите на човек от дигиталната епоха. Така митологията на Ренесанса и Сецесиона се сблъсква с любопитството на днешното високотехнологично поколение.

Историята с открадването на „Мона Лиза“ става повод да направим екскурзия през редица културни феномени на човечеството от миналия и по-миналия век. Разказът прилича на пъзел с празни полета, които трябва да запълниш ти самия, стига да имаш познание, кураж и въображение да го сториш. Това не е просто наративен разказ за криминалната съдба на една картина, това е размисъл за хора, времена в култури.

Сюжетът скача привидно алогично, както скача човешката мисъл, когато е възбудена от някаква страст. Страстта в случая е свързана с неизчерпаемата магия на Париж и Флоренция. Така в един и същ поток на съзнанието ни започват органично да съжителстват Леонардо Да Винчи и Джим Морисън, Франческо Джокондо и Гийом Аполинер, Пабло Пикасо и Вилхелм Щекел.

Не смея да твърдя, че винаги съм се ориентирал правилно в пъстрия лабиринт от събития, персонажи, локации, провокации, съвременни и исторически проекции и паралели. Но личната ориентация не е условия за възприемането на този филм. Водещото в него е постигане на познанието чрез емоция. Чрез повторното изживяване на мига.

Очевидно филмът е изграден върху плетеница от идеи. Особено релефно се очертава една от тях – акушерка на всеки културен мит е скандалната слава. Без нея този мит просто не може да се роди, нито да просъществува във времето. Историята на „Мона Лиза“ доказва точно това.

Разбира се, филмът нямаше да е същия, ако в него буквално не беше вградена личността на Ицко Финци. Един актьор, който със спектаклите и филмите си успя да наложи собствен архетип в българската култура. Не е важно какъв точно персонаж изпълнява той във филма – дали това е медиатор-интелектуалец или пък е съвременен шут, замислен клоун или весел мъдрец. Важното е, че Ицко Финци не само разказва от свое име историята, той я преживява в кадър и извън кадър, споява с обаянието си еkleктичните ѝ дялове, поставя драматургичните акценти по местата им. А гласът му виртуозно интерпретира всички персонажи от миналото.

Изображението не илюстрира буквално текста, както обикновено се получава при филми на подобна тема. Документалната част е синтезирана с поредица от игрални етюди. В тях има нещо от сюрреалистичния дух на „Андалуското куче“ и „Златния век“ на Бунюел. И това е хубаво.

По особен начин ми въздейства сцената със заспиването в кафенето. Тук филмовото време сякаш замира, за да ни принуди да осмислим видяното до този момент. Да се запитаме – реалност ли е било то, или само един сън.

Последвалия финал със снимащите фотоапарати възприех като иронично намигване към манията на съвременния човек да улови мига и да го превърне в своя лична собственост. Като една уморена въздишка по адрес на това преситено, изгубило инстинкта си за радостите от живота, човешко общество, част от което сме и самите ние.

Във връзка с казаното до тук смятам, че предложения документален филм „Лятото на Мона Лиза“ и съпътстващия го феноменологичен анализ защитават кандидатурата на гл. ас. д-р Елизавета Пламенова Боева за заемане на академична длъжност „доцент“.

Ще гласувам ДА.

проф. д-р Дочо Боджаков